

Nr 88.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om upphävande av vissa åklagares rätt till andel i böter m. m.; given Stockholms slott den 12 februari 1937.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om upphävande av vissa åklagares rätt till andel i böter m. m.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g

till

L a g

om upphävande av vissa åklagares rätt till andel i böter m. m.

Härigenom förordnas som följer:

Vad i lag eller författning finnes stadgat om rätt i vissa fall för åklagare eller annan att i anledning av åtgärd i tjänsten erhålla andel i böter, vite eller skadestånd eller i förbruten egendom, dess värde eller dylikt skall icke utgöra hinder för Konungen att, där av stad avlönad åklagare tillförsäkras skälig fast avlöning, bestämma att rätt till andel som ovan sägs icke skall tillkomma sådan åklagare; skolande andelen i stället tillfalla stadens kassa.

Denna lag träder i kraft omedelbart efter utfärdandet.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 januari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga om *upphörande av rätt för av stad avlönad åklagare till andel i böter m. m.* samt anför:

»I anledning av en vid 1917 års riksdag väckt motion (II: 243) anhöll riksdagen i skrivelse den 11 juni 1917 (nr 286) att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande i vad mån gällande författningar skulle kunna ändras sålunda, att åklagare och beslagare tillkommande andelar i böter och beslagtagen egendom indroges till kronan, ävensom i vad mån bötes- och beslagarandelar i de fall, där de efter prövningen möjligen ansåges böra bibehållas, skulle kunna till beloppet begränsas.

I anledning härav utarbetades inom justitiedepartementet ett förslag till lag om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m. Enligt detta förslag skulle — där i lag eller författning vore stadgat att andel i böter eller vite eller i egendom som dömdes förbruten eller i värdet av sådan egendom eller i förbrutet penningbelopp eller i skadestånd tillfölle åklagare, beslagare eller angivare — i stället gälla, att inflytande medel vilka utgjorde sådan andel skulle ställas till överståthållarämbetets respektive länsstyrelsens förfogande att i enlighet med föreskrifter, som Konungen utfärdade, användas till uppmuntran av åklagare och polismän, vilka ådagalagt synnerligt nit i sin tjänsteutövning. På enahanda sätt skulle förfaras med bötesmedel m. m., som enligt vissa bestämmelser ställdes till överståthållarämbetets, magistrats eller länsstyrelsens förfogande för särskilt ändamål. Från den angivna huvudregelns tillämplighet föreslogs undantag beträffande beslagares rätt till andel i böter m. m. enligt lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel och lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin. — Vid förslagets behandling i lagrådet den 4 april 1927 lämnade tre ledamöter förslaget utan erinran ur principiell synpunkt men ställde sig tveksamma inför frågan om den rätta tidpunkten för dess genomförande. Den fjärde ledamoten uttalade, att en så genomgripande förändring som den föreslagna icke borde vidtagas annat än i samband med en omorganisation av åklagarvä-

sendet eller åtminstone en allmän löneförbättring för de nuvarande åklagarbefattningarna. Av först omförmälda tre ledamöter ifrågasatte en — under erinran att landsfiskalerna icke fått sina avlöningsförmåner ordnade på ett sätt som motsvarade på dem ställda krav — huruvida ej med indragningen borde få anstå åtminstone till dess den kunde ställas i samband med en allmän lönereglering för nämnda tjänstemän. Förslaget blev icke framlagt för riksdagen.

Sedermåra har genom lag den 10 februari 1933 (nr 28) om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m. föreskrivits, att andel i böter, vite eller skadestånd eller i förbruten egendom, dess värde eller dylikt, som enligt lag eller författning skall tillfalla åklagare, beslagare, angivare eller upptäckare av förseelse, ej må utgå med högre belopp än, böter och annat sammanlagt, 500 kronor, ändå att sådan begränsning eljest icke finnes stadgad. Utan hinder av vad sålunda stadgats skall, i fråga om den rätt till andel i böter och värdet av förverkad egendom som enligt lagen om straff för olovlig varuinförsel och lagen med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin tillkommer beslagare, gälla vad i nämnda lagar är föreskrivet.

Genom proposition (nr 97) till 1934 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till ny lagstiftning om mått och vikt. Enligt förslaget skulle böter som ådömdes enligt lagen i ämnet tillfalla kronan. Detta innebar en ändring i förhållande till gällande bestämmelser, enligt vilka en tredjedel av böterna skulle tillfalla kronan och två tredjedelar åklagaren, dock att där särskild angivare funnes denne skulle taga hälften av åklagarens andel. Första lagutskottet anförde i utlåtande (nr 33) i denna del, att enligt vad utskottet inhämtat ifrågavarande sportler understundom uppginge till icke obetydliga, med en viss regelbundenhet årligen återkommande belopp. Vad åklagarna i städerna anginge torde deras löner ofta hava beräknats med hänsyn till att tjänsterna vore förenade med sportler och i fråga om åklagarna på landsbygden hade det tidigare ansetts uppenbart, att de icke skulle kunna berövas inkomsten av sportler utan att samtidigt den fasta lönen, som för närvarande uppginge till allenast ringa belopp, bleve föremål för en mycket betydande höjning. Utskottet kunde sålunda icke finna riktigt att genom bifall till förslaget i denna del utan samband med någon lönereglering beröva åklagarna en avsevärd del av deras sportler. I anledning härav förordade utskottet ett bibehållande av gällande regel om bötesfördelningen. Vidare föreslog utskottet i memorial (nr 38), att riksdagen måtte uttala sig för ett avskaffande i största möjliga utsträckning av åklagares rätt till bötesandelar. Utskottet hemställde därvid, bland annat, att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning angående de ekonomiska verkningar som vore förknippade med avskaffande av åklagares rätt till bötesandelar samt att Kungl. Maj:t därefter måtte för riksdagen framlägga det eller de förslag vartill utredningen kunde föranleda. I skrivelse den 13 april 1934 (nr 159) beslöt riksdagen i överensstämmelse med vad utskottet föreslagit i omförmälda utlåtande och memorial.

I de utredningar som på senaste tiden förekommit rörande en reform av åklagarväsendet har även frågan om åklagarnas rätt till bötesandelar upptagits till behandling. Sålunda föreslogs såväl i betänkande angående omorganisation av landsfogdetjänsterna som i promemoria angående omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna (statens offentl. utredn. 1934: 31 respektive 1935: 57), att ifrågavarande andelar skulle indragas.

Frågan om indragning av åklagare tillkommande andelar i böter och dylikt har slutligen varit föremål för prövning vid 1936 års riksdag i samband med fastställande av lönestat för de nya landsfogdebefattningarna. Genom lag den 24 april 1936 (nr 164) om upphörande av landsfogdes rätt till andel i böter m. m. har sålunda förordnats att vad i lag eller författning finnes stadgat om rätt i vissa fall för åklagare eller annan att i anledning av åtgärd i tjänsten erhålla andel i böter, vite eller skadestånd eller i förbruten egendom, dess värde eller dylikt icke skall äga tillämpning å landsfogde; skolande hans andel i stället tillfalla kronan.

I skrivelse den 13 januari 1937 har överståthållarämbetet — jämte det ämbetet hemställt om godkännande i huvudsak av ett förslag till omläggning av åklagarväsendet i Stockholm samt om fastställande av ny lönestat för stadsfiskalerna därstädes — tillika anhållit att Kungl Maj:t måtte vidtaga åtgärder för avveckling av det inom åklagarväsendet i Stockholm rådande sportelsystemet på så sätt, att till åklagarna för närvarande utgående andelar i böter, viten, skadestånd eller förverkat gods, dess värde eller dylikt förklarades skola efter den ifrågasatta åklagarreformens genomförande tillfalla stadens kassa.

I en med anledning härav inom justitiedepartementet utarbetad promemoria i ämnet har framhållits, bland annat, att skäl syntes tala för att möjlighet skapades för införande av ett avlöningssystem, motsvarande det för åklagarna i Stockholm föreslagna, jämväl i andra städer. En förutsättning för att bötesandelarna indroges vore att vederbörande åklagare tillförsäkrades skälig fast avlöning. I anslutning härtill föreslogs i promemorian, att den av överståthållarämbetet väckta frågan borde lösas så, att Kungl. Maj:t medgäves rätt att, där i lönestat för stadsfiskal denne tillförsäkrats skälig fast avlöning, fastställa i lönestaten intagen föreskrift att stadsfiskalen skulle till stadens kassa inbetala honom tillkommande andel i böter och dylikt. — Ett i överensstämmelse härmed utarbetat förslag till lag i ämnet hade fogats vid promemorian.

Över promemorian och lagförslaget hava justitiekanslersämbetet och styrelsen för föreningen Sveriges stadsfiskaler avgivit yttranden.

Justitiekanslersämbetet har beträffande det remitterade lagförslaget erinrat om att vid polisdomstolen i Stockholm jämväl poliskommissarier uppträdde som åklagare. Om önskemålet att kunna genomföra en sakligt ändamålsenligare fördelning av målen mellan stadsfiskaler och poliskommissarier, såsom avsett vore, skulle kunna tillgodoses, torde enligt

justitiekanslersämbetets mening Kungl. Maj:t böra äga bestämma att åklagare tillkommande andel av här avsett slag, i mån sådan tidigare uppburits av stadsfiskal, skulle tillfalla stadens kassa. Justitiekanslersämbetet har emellertid ifrågasatt, huruvida icke en bestämmelse i ämnet lämpligen borde gälla av stad avlönad åklagare, oavsett om denne innehade stadsfiskalsbefattning. Där polistjänsteman utförde talan vid polisdomstol och uppbure andel i böter och dylikt och där alltså frågan om sådan andels redovisning icke invercade på vederbörande stadsfiskals löneförmåner, kunde nämligen de synpunkter som föranlett lagförslaget tänkas i särskilda fall giva anledning till en omreglering i förslagets riktning jämväl beträffande sådan tjänsteman, exempelvis där utvecklingen framtvingade anställande av flera åklagare vid samma polisdomstol.

Styrelsen för föreningen Sveriges stadsfiskaler har — under erinran att föreningen tidigare vid flera tillfällen förklarat sig i princip icke hava något att erinra mot bötes- och beslagarandelarnas indragning — tillstyrkt lagförslaget.

Departements-
chefen.

Såsom hinder för avskaffande av systemet med rätt för åklagare till andel i böter och dylikt har huvudsakligen anförts, att åklagarna i form av dylika andelar erhöle en i betraktande av den relativt låga fasta avlöningen nödvändig lönefyllnad. En övergång till annan ordning har följaktligen icke ansetts böra ske annat än i samband med lönereglering för vederbörande åklagare. För en viss kategori åklagare, nämligen landsfogdarna, har ock genom lagstiftning vid 1936 års riksdag, jämte det ny lönestat fastställts för dem, rätten till bötesandelar m. m. helt upphört.

Önskvärt vore att i enlighet med riksdagens vid olika tillfällen uttalade uppfattning frågan om indragning av övriga åklagares bötesandelar snarast kunde vinna sin lösning. Vad angår den grupp åklagare varom här närmast är fråga eller stadsfiskalerna försvåras en reform i antydd riktning av att dessa befattningshavare äro kommunalt avlönade tjänstemän. Städerna hava emellertid att underställa sina förslag till lönestater för stadsfiskalerna Kungl. Maj:ts prövning och fastställelse. Genom denna anordning erbjuder sig en möjlighet till provisorisk och lokal lösning av förevarande spörsmål. Det synes sålunda lämpligt, att Kungl. Maj:t medgives rätt att, där i lönestat för stadsfiskal denne tillförsäkras skälig fast avlöning, förordna att stadsfiskalen icke skall äga att i anledning av åtgärd i tjänsten erhålla andel i böter, vite eller skadestånd — varmed avses sådant skadestånd varom förmåles i 53 § 1. förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften — eller i förbruten egendom, dess värde eller dylikt, utan att dylik andel skall av honom inbetalas till stadens kassa. Med åtgärd i tjänsten avses även åtgärd som stadsfiskalen kan komma att vidtaga enbart i egenskap av polisman, t. ex. beslag. Något undantag från den föreslagna regeln synes icke böra ske i fråga om sådana beslagarandelar som avses i lagen om straff för olovlig varuinförsel och lagen med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin.

På sätt i justitiekanslersämbetets yttrande föreslagits synes emellertid förordnande varom här är fråga av Kungl. Maj:t böra kunna meddelas även i fråga om andelar som skulle tillfalla annan av stad avlönad åklagare än stadsfiskal — t. ex. vid polisdienst uppträdande poliskommissarie — därest en tillfredsställande fast avlöning utgår till dylik befattningshavare. Då lönestat för dessa icke underställes Kungl. Maj:t, torde det få ankomma på vederbörande att till Kungl. Maj:t göra särskild framställning i ämnet. Beträffande stadsfiskal åter torde frågan i regel uppkomma i samband med prövning av ny lönestat för denne.

Såsom förut nämnts skall förordnande i nu ifrågavarande avseende innebära att åklagaren skall inleverera honom tillkommande bötesandelar och dylikt till stadens kassa. Domstolen skall alltså icke hava att ingå på frågan huruvida andelen skall tillfalla staden eller åklagaren.

Ifrågavarande lagstiftning synes böra träda i kraft omedelbart.

I enlighet med vad förut anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om rätt för stad att uppbära åklagares andel i böter m. m.*»

Föredraganden hemställer att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.

Förslag

till

Lag**om rätt för stad att uppbära åklagares andel i böter m. m.**

Häri genom förordnas som följer:

Vad i lag eller författning finnes stadgat om rätt i vissa fall för åklagare eller annan att i anledning av åtgärd i tjänsten erhålla andel i böter, vite eller skadestånd eller i förbruten egendom, dess värde eller dylikt skall icke utgöra hinder för Kungl. Maj:t att, där av stad avlönad åklagare tillförsäkras skälig fast avlöning, bestämma att åklagaren skall till stadens kassa inbetala honom tillkommande andel som ovan sägs.

Denna lag träder i kraft omedelbart efter utfärdandet.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 9 februari 1937.

N ä r v a r a n d e :

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 22 januari 1937, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om rätt för stad att uppbära åklagares andel i böter m. m.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsrådet Ernst Leche.

Lagrådet yttrade:

Med lagen torde vara avsett att Kungl. Maj:t skall beträffande åklagare-tjänst i viss stad under angiven förutsättning äga förordna, att gällande bestämmelser om rätt till andel i böter m. m. icke skola äga tillämpning i fråga om åklagaren. Har dylikt förordnande meddelats, lär omedelbart av lagen böra följa, att åklagarens andel skall i stället tillfalla stadens kassa. I enlighet härmed komma då domstolens bötesbeslut och saköreslängden att avfattas, varefter beloppet indrives och redovisas såsom andra staden tillkommande bötesandelar. Att, såsom förslaget förutsätter, beloppet skulle först uppbäras av åklagaren och därefter av honom redovisas till staden, måste betraktas såsom en mindre lämplig anordning, vilken skulle påkalla särskilda tillämpnings- och kontrollföreskrifter.

Erhåller lagförslaget ändrat innehåll i enlighet med vad nu sagts, torde rubriken kunna avfattas i nära överensstämmelse med den under fjolåret utfärdade lagen om upphörande av landsfogdes rätt till andel i böter m. m.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 12 februari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, lagrådets den 9 februari 1937 avgivna utlåtande över det den 22 januari 1937 till lagrådet remitterade förslaget till lag om rätt för stad att uppbära åklagares andel i böter m. m.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden att han funnit sig böra verkställa sådan omarbetning av förslaget som föranleddes av lagrådets erinringar samt vidtagit av lagrådet förordad omredigering av rubriken, vilken därvid erhållit följande lydelse: *Lag om upphävande av vissa åklagares rätt till andel i böter m. m.*

Föredraganden hemställer, att det sålunda ändrade förslaget måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Staaff.